

УДК 930.1

ГЛАЗУНОВ ВОЛОДИМИР,

*доктор філософських наук, професор кафедри соціальної філософії та управління
Запорізького національного університету*

ГІБРИДНА ВІЙНА В УКРАЇНІ: ОЛІГАРХІЧНИЙ ДИСКУРС

Стаття присвячена розгляду феномену гібридної війни. На підставі того, що військові дії є певним процесом, пропонується проаналізувати явище з позицій технологічного підходу. Дослідження феномену відбувається не в межах традиційної "демократичної парадигми", а виходячи з тези, що в сучасній Україні сформувалася олігархоцентрична модель соціально-політичного устрою. Розглянуто цілі, завдання, принципи, напрями, форми, методи й прийоми ведення гібридної війни. Визначено спільне й особливе у феноменах традиційної та гібридної війн. Акцентується увага на комплексному характері явища, його багаторівневої структурі. Показано, що учасники процесу на різних рівнях грають різні ролі, що й фіксується експертами, які аналізують ситуацію з різних ідеологічних позицій.

Ключові слова: гібридна війна; технологія; олігархія; інформаційний ресурс.

Постановка проблеми і стан її попереднього вивчення. Драматичні події на південному сході України, які стали логічним продовженням Майдану-2014, більшістю експертів оцінюються як найкритичніші за роки існування незалежної держави. Дійсно, стан перманентної політичної кризи досяг своєї кульмінації, коли постало питання про подальше існування держави Україна, про її суверенітет. При цьому оцінка подій з різних позицій далеко неоднозначна, зважаючи на складність, комплексність явища, що включає в себе як елементи громадянської війни, так і елементи зовнішньої агресії. Тому для опису та аналізу подій експертне співтовариство все частіше апелює до терміну "гібридна війна". Така тенденція у визначенні зазначеного явища знаходиться в руслі сучасного мейнстріму - спроби описати складні системи з позицій теорії хаосу. Причому в таких спробах переважає формальний підхід, коли, незважаючи на те, що модель, яка описує систему, є детермінованою, поведінка системи видається випадковою.

Тим не менше, будь-яка система підлягає певній систематизації, аналізу і т. ін. Якщо уявити події, що відбуваються, у вигляді процесу, то, очевидно, що до його опису можна застосувати технологічний підхід. Іншими словами, будь-який процес можна розбити на технологічні елементи і виділити: цілі, завдання, принципи (стратегічний ряд), засоби, форми, методи, прийоми, рівні тощо (тактичний ряд). Такий підхід передбачає, насамперед, визначення головних учасників процесу в якості суб'єктів і об'єктів. Саме визначення основних гравців в явищі "гібридної війни" на південному сході України, їх інтересів і можливостей, є **метою** цієї роботи. Досягнення мети передбачає вирішення низки **завдань**, зокрема:

1. Опис характерних моментів "гібридної війни", виділення загального і особливого.
2. Виявлення причинно-наслідкових зв'язків, що лежать в основі процесів "гібридної війни".
3. Встановлення суб'єкт-об'єктних відносин у процесі гібридної війни, їх закономірної обумовленості.
4. Виявлення ролі соціальної групи олігархів у зазначених процесах.

Виклад основного матеріалу. Очевидно, що в терміні "гібридна війна" присутнє як загальне, так і особливе. Тому для визначення особливого доцільно кілька слів сказати про загальне, тобто про феномен війни. Досить системний аналіз явища і різних поглядів на нього виконав зокрема Дідьє Жюліа [1]. У нього присутній саме технологічний підхід до процесу війни. Автор зводить причини воєн до двох: "1) до голоду: доти, доки поруч з багатими націями будуть знаходитися нації залежні, поряд з людьми, що купуються в розкоші, будуть знаходитися люди, які відчувають голод, існуватиме загроза війни; 2) до політичної свободи: "війна свята, - говорив Фіхте, - коли під загрозою незалежність - розвиток культури" [там само]. Цей момент є особливо актуальним в контексті подій на південному сході України. Причини конфлікту лежать у площині суперечностей між бідністю і багатством, а приводом конфлікту є "змах на культурні цінності".

Незайве також згадати і традиційний матеріалістичний підхід, у рамках якого "війна - організована збройна боротьба між державами (чи групами держав), націями (національно-визвольна або колоніальна) або класами (громадянська війна, властива антагоністичному класовому суспільству" [2]. У рамках цього підходу "війна є продовженням політики" того чи іншого класу; і в кожному сучасному суспільстві, і в рабському, і в кріпосницькому, і в капіталістичному, бували війни, які продовжували політику гнобительських класів, а також бували війни, які продовжували політику пригноблених класів" [3]. З цих визначень видається доцільним виділити, з одного боку, "озброєність" зіткнення, що є формальною ознакою війни в традиційному її сприйнятті. З іншого боку, сутність війни полягає в тому, що вона є продовженням політики певної соціальної групи в боротьбі за владу, як можливість диктувати свою волю іншим соціальним групам. Іншими словами, війна є засобом у досягненні політичних цілей. Можна припустити, що специфіка феномену "нової війни", війни в нових, змінених умовах, повинна трансформувати свою структуру: змінити свою форму, залишивши відносно незмінними свою сутність і зміст. Саме такі трансформації

можна спостерігати, аналізуючи феноменологію гібридної війни.

Розглядаючи явище гібридної війни, слід зазначити, що в сучасній вітчизняній науковій літературі досить незначні відомості з означеного питання. Виняток складають роботи С. Дацюка, що системно працює в цій сфері [4]. Набагато більше є досить суперечливої інформації на рівні мас-медіа. Більшість журналістів доволі наполегливо виводить поняття "гібридна війна" на рівень масової свідомості, часто користуючись ним більше як формальним, зручним, модним терміном "новомови", ніж терміном, за яким стоїть усталений образ на рівні суспільної свідомості.

Очевидно, що термін запозичений із зарубіжної літератури. Так, Віктор Дьяченко констатує: "термін *"hybrid warfare"* надзвичайно популярний останнім часом у західних ЗМІ в контексті подій на південному сході України" [5]. Найбільш узагальнене уявлення пропонує відповідна стаття на Вікіпедії [6], яка стає все більш популярним джерелом інформації при всій неоднозначності ставлення до нього, зважаючи на рівень достовірності та якості. Узагальнюючи зазначену інформацію, можна констатувати, що гібридна війна відрізняється, насамперед комплексністю, тобто поєднанням різних видів специфічних військових дій; проявом активності в декількох сферах, напрямках і на різних рівнях; в різних масштабах; використанням різних форм, підходів, методів і прийомів. Більше того, саме широка варіативність у виборі технологічних структурних елементів є специфічною особливістю розглянутого феномена. При цьому особливу увагу слід звернути на те, що більшість дослідників обов'язково роблять акцент на інформаційній складовій гібридної війни. Інформаційна боротьба, медійні війни, мережеві війни, кібервійни, пропаганда і контрпропаганда, інформування та дезінформування - ось далеко не повний перелік ведення активних дій, основою яких є інформаційна складова. Можна висловити припущення, що провідна роль саме інформаційної складової пояснюється тим, що інформаційний ресурс є базовим, провідним ресурсом сучасної інформаційної епохи. Саме цей ресурс є основним "конвертаційним ресурсом", що дозволяє перевести один вагомий ресурс в інший і прискорює весь процес зазначеної конвертації. У свою чергу, швидкість конвертації одного виду ресурсу в інший є критерієм ефективності приросту сукупного капіталу або ресурсного потенціалу. При цьому необхідно пам'ятати, що рівень сукупного капіталу або ресурсного потенціалу є базовим показником, що лежить в основі багатьох явищ і процесів, які визначають їх сутність. Зокрема, співвідношення "відносний дефіцит-надлишок" суспільно цінного ресурсу визначає ролі "суб'єкта" і "об'єкта", відповідно, у владних взаєминах, тобто в політичній сфері. Суб'єктом стає сторона, що володіє відносним надлишком соціально значущого ресурсу, об'єктом - сторона, яка має його дефіцит.

Саме на цей момент вказують експерти, коли визначають гібридну війну як метод дій в асиметричній війні [7]. Тобто гібридна війна є вимушеною формою в тому випадку, коли в конфлікт вступають сторони з різною структурою ресурсних потенціалів. Для того щоб добитися сприятливого для себе результату військового протистояння, кожна зі сторін намагається запропонувати противнику "гру за своїми правилами". При цьому переслідується мета перевести протистояння в ту площину, в ту сферу, той масштаб, в якому у позначеного учасника є перевага у відповідному ресурсі. Необхідно зауважити, що противник не завжди приймає висунуті умо-

ви, а тому кожна сторона грає "свою гру", що й сприймається суб'єктивно як "хаос". З іншого боку, можна припустити, що "відсутність принципів" при виборі основних технологічних параметрів також є системним принципом гібридної війни. Але це лише в загальному випадку. У кожному конкретному випадку стороною обираються саме ті принципи, які цією стороною сприймаються як найвигідніші виключно для неї. Більше того, ця "вигода", цей зиск, носить ситуативний характер. За умов швидкої зміни багатофакторної ситуації також швидко змінюється і оцінка нової ситуації, а, відповідно, змінюються й принципи побудови всього технологічного ланцюжка проведення гібридної війни. Таким чином можна припустити, що успіх у гібридній війні забезпечується за рахунок мобільності в оцінці та відповідному блискавичному корегуванні елементів технології її проведення.

Особливу увагу слід звернути на те, що при організації відповідної гібридної активності її організаторам доводиться стрімко змінювати завдання, а потім, відповідно до завдань, і весь технологічний ряд військових дій. При цьому незмінною повинна залишатися стратегічна мета організатора (технолога) процесу. Це зауваження особливо актуальне в тому випадку, коли організатор-технолог пов'язаний і вбудований в різні системи, в системи різних сфер і рівнів. У цьому випадку він неминуче змушений суб'єктивно ранжувати ці системи за пріоритетністю у відповідності зі своїми суб'єктивними уявленнями про цінність цих систем.

Не можна не помітити і ще один важливий момент. При найближчому розгляді тих технологічних елементів, які вводяться в дію в процесі гібридної війни, можна відзначити їхню відносну традиційність: вони "оновлюються" лише за рахунок складової технічного прогресу - насамперед, відбувається зміна засобів ведення бойових дій. У зв'язку з цим змінюються прийоми, методи, форми, а, відповідно, стратегія і тактика. Але це при тому, що процес розвитку і "традиційної" війни. Тому можна помітити, що "додаткова специфіка" гібридної війни, в основному, задається новизною поєднання, комбінації технологічних елементів. "Ефект хаосу" на рівні сприйняття саме й формується за рахунок відносної незвичайності такого поєднання. Можна провести аналогію зі сприйняттям сюрреалістичної картини: традиційні, реальні предмети і нетрадиційні, нереальні зв'язки між ними.

Все означене вище повною мірою стосується сучасної ситуації в Україні, процесів, що відбувалися в Криму й що відбуваються сьогодні на Донбасі. Причому комплексний характер цього явища саме в українських умовах вимагає окремого багатогранного вивчення.

Досить актуальним є питання щодо суб'єктів гібридної війни. Оцінка експертів у цьому питанні відрізняється, з залежності, з одного боку, від того, який рівень гібридної війни розглядається, з іншого - залежить від ідеологічної заангажованості експерта. Аналіз процесу ведення гібридної війни на різних рівнях дозволяє виділяти суб'єктів-ініціаторів, організаторів, маніпуляторів, рушійні сили і т. ін. на конкретному рівні. Однак на іншому рівні ті ж самі соціальні групи виступають у якості об'єкта, засобу у вирішенні завдань суб'єктів вищого рівня. Так, сучасний український конфлікт оцінюється деякими експертами як громадянська війна, тобто боротьба між різними соціальними групами. Причому тут також присутні різночитання: боротьба "про-європейців" проти "про-азійців" (продовження Євромайдану); "регіонів" проти "центру" (за децентралізацію); од-

них олігархічних угруповань проти інших; "російських націоналістів" проти "українських націоналістів" тощо.

Цей же конфлікт розглядається на міждержавному рівні як конфлікт між двома суб'єктами: Росією та Україною; або як конфлікт між США і Росією (а Україна - "поле бою", "розмінна монета", "засіб у чужих руках" тощо).

З іншого боку, конфлікт може розглядатися як продовження боротьби транснаціональних конгломератів за сфери впливу. У цьому випадку вже держави й союзи держав виступають в якості засобу для досягнення корпоративних цілей гравців геополітичного масштабу.

В іншому вимірі цей конфлікт є проявом цивілізаційної боротьби: адже для України це - цивілізаційний вибір. Крім того, одночасно, він має релігійно-конфесійну складову. У цілому ж, цей рівень може бути визначений як рівень духовно-парадигмальний. Варто зауважити, що в рамках роботи ми навмисно не зважаємо на так звану "конспірологічну складову".

Узагальнюючи все вищезазначене, можна зробити висновок про те, що Україна в рамках глобальної гібридної війни, одночасно, але на різних рівнях, є і суб'єктом, і об'єктом, і засобом, і тактичним завданням ("завоювання"), і стратегічною метою, але з позицій різних учасників процесу! Відповідно, залежно від рівня або системи, обраної як об'єкт або предмет дослідження, експертами фіксуються різні суб'єкти процесів в гібридній війні. При цьому протистояння між ними відбувається з різною інтенсивністю, але на всіх рівнях одночасно.

У гібридній війні дуже важливу роль відіграє суб'єктивний фактор - момент найбільш повного і адекватного усвідомлення того, що відбувається. Саме від рівня усвідомлення учасниками (потенційними суб'єктами) процесу гібридної війни залежить те, яку роль вони пропонують у ній тій системі, яку представляють.

Так, в оцінці щодо сучасної ситуації в Україні, більшість експертів традиційно виходять з того, що Україна певною мірою досягла свого політичного ідеалу - демократії. У цьому випадку основною дійовою особою, в тому числі і суб'єктом виступає народ, в особі держави, у вигляді законодавчої, виконавчої та судової гілок влади. Однак, слід зауважити, що оцінка ситуації зазнає значних змін у випадку, якщо Україну розглядати в якості олігархії або олігархоцентричної системи [8], тобто соціально-політичної системи, в якій всі інститути державної влади та сегменти громадянського суспільства знаходяться в жорсткій фінансово-економічній залежності від соціальної групи олігархів. У цьому випадку основною дійовою особою, в тому числі й суб'єктом на певних рівнях гібридної війни виступають олігархічні клани, персоналізовані в образах конкретних олігархів. При цьому і держава, і громадянське суспільство (народ України), є засобом олігархічних угруповань у досягненні своїх, насамперед, економічних цілей. Але тоді олігархічна складова надає значної специфіки кожному технологічному елементу гібридної війни, принципово змінює акценти в її оцінці.

Україна увійшла в гібридну війну, не маючи чіткої стратегічної мети. Під приводом деідеологізації, вигідної олігархам, вона, на відміну від тієї ж Росії чи США, не заявила про свою роль і про своє місце на геополітичному рівні. Більше того, така "невизначеність" протягом усіх років незалежності України була обумовлена різною спрямованістю пріоритетів, векторів, в економічних зв'язках провідних українських олігархічних кланів. Відсутність парадигми, концепції, філософії, місії, знижує рейтинг України як системи і не дозволяє вийти

на вищі рівні ведення геополітики, в тому числі й на вищі рівні ведення гібридної війни. Це автоматично скорочує перелік процесів, де Україна виступає як суб'єкт, автоматично перетворюючись на мету, завдання, засіб, об'єкт в руках інших учасників. Природно, що ця "ущербність" відразу ж проявляється в "момент істини", яким є військовий конфлікт.

Події на південному сході країни стали логічним продовженням Майдану-2014, який у свою чергу, має яскраво виражену олігархічну складову. У цьому контексті Майдан-2014 можна розглядати як привід для розгортання подальших подій на південному сході. А ось причини у них одні - кричуща недосконалість сформованої соціально-політичної системи, або, як було зазначено вище, олігархії. У даному контексті Майдан-2014, як і Майдан-2004, можна в цілому охарактеризувати тим, що об'єктивно існуюча революційна ситуація була зведена до верхівкового перевороту. Іншими словами, революційним поривом мас скористалася певна група олігархів, яка відтіснила іншу групу олігархів від політичної влади, для перерозподілу сформованої системи власності на зняття праці й засоби виробництва, залишивши систему в цілому без зміни. При цьому кожне з олігархічних угруповань у процесі Майдану, в тій чи іншій мірі, апелювало до різних суб'єктів геополітичного рівня в розрахунок на додаткову ресурсну підтримку для ведення внутрішньосистемної боротьби. У цьому сенсі збройний конфлікт на Донбасі є результатом зазначеної олігархічної апеляції до зовнішніх ресурсних джерел, до суб'єктів світової політики. Цей саме момент є наріжним каменем в усвідомленні того, як олігархічна Україна перетворюється з потенційного суб'єкта геополітики на об'єкт. Відсутність геополітичної концепції розвитку України, і, як наслідок, відсутність конкретних кроків щодо її реалізації, не дозволили втілитися потенційній можливості для України і стати геополітичним гравцем. У даному випадку, цілком адекватним видається допущення: мета українських олігархів - не збудувати власну суверенну державу як самодостатню систему, а вбудуватися на більш високий рівень в глобальній системі, використовуючи власну державу як плацдарм, трамплін, тобто засіб у досягненні визначеної мети. Мабуть, найяскравішим прикладом такої позиції є "багатогранна" активність Віктора Пінчука, який більшою мірою є "людиною світу", ніж "громадянином України", і який у контексті сучасного військового протистояння "випав з поля зору"!

На рівні завдань гібридної війни також є своя олігархічна специфіка. Зокрема, перерозподіл сформованої системи закріплення знарядь праці і засобів виробництва в певній системі власності можливий, в тому числі, і за результатами війни. І таку можливість найкраще усвідомлюють олігархи, як соціальна група, що має ексклюзивні можливості для відповідного аналізу ситуації. У такому разі саме формат гібридної війни також вигідний, насамперед, олігархам, бо ними прекрасно усвідомлюється. Адже цей формат дозволяє, з одного боку, проводити реальні військові дії, а з іншого, максимально не припиняти виробництво, не розривати торговельні зв'язки, традиційні виробничо-економічні зв'язки, що мінімізує втрати прибутку. Причому, варто зауважити, що олігархічна держава проводить подібну гібридну політику: зокрема, влада не приймає логічних радикальних рішень, аби не припинилося зовнішнє фінансування. Питання про перерозподіл ресурсної бази між різними соціальними групами і класами всередині системи не ставиться. Навпаки, бойові

дії є прекрасною ширмою для того, щоб приховати той факт, що відбувається боротьба за перерозподіл власності між олігархічними кланами. Більш того, олігархічна держава в цих екстремальних умовах паразитує на патріотичних почуттях громадян. Зокрема, вона "грає в загальну мобілізацію", яка стосується всіх, крім олігархів та їхнього оточення. Усі затакують паски, окрім них. Їх промислово-економічні схеми, що приносять надприбутки, продовжують працювати, "не помічаючи" лини реального фронту! Варто відзначити, що в цілому маніпуляція з суспільною свідомістю поки проходить "цілком успішно" для олігархів. Винятком з правил можна вважати рідкісні адекватні оцінки того, що відбувається: наприклад, Ніна Матвієнко заявила, що "сьогодні в зоні АТО йде боротьба не за Україну - це кланова боротьба Ахметова, Порошенка, Коломойського та інших, "що захищають свій бізнес кров'ю наших хлопців" [9].

Що стосується принципів, то, як уже було зазначено вище, основний системний принцип гібридної війни - це "відсутність принципів". У конкретному випадку в Україні, цей системний принцип доповнюється "відсутністю принципів заради вирішення корпоративних завдань та досягнення корпоративної мети олігархічної групи". Для всіх інших соціальних груп принципи у вигляді олігархічного Закону повинні неухильно виконуватись. Досить згадати численні судові розгляди справ "про дезертирство" в умовах офіційно неоголошеної війни. У той же час, наприклад, олігарх Ігор Коломойський може собі дозволити пожартувати про те, що український закон забороняє подвійне громадянство, але не забороняє потрійного [10].

Варто також звернути увагу на ще один показово-принциповий момент: у сучасній ситуації українцям не "роздають зброю", що також вказує на те, що держава не демократична, а олігархічна. Зброя не розподіляється між громадянами з цілком обґрунтованої і об'єктивної причини: вона з високим ступенем імовірності буде направлена не проти зовнішнього ворога, а проти внутрішнього - класового.

Особливу увагу слід звернути на так званий "принцип головної ланки" гібридної війни, ухопившись за яку, можна витягнути весь ланцюг. У контексті даної роботи очевидно, що мова йде про інформаційну складову, тому що інформаційний ресурс - провідний ресурс епохи. Інформаційна складова присутня у всіх технологічних елементах гібридної війни. Саме їй необхідно приділяти найбільше уваги, на неї необхідно робити ставку. Україна в цьому відношенні багато в чому програє основним учасникам гібридної війни - як тимчасовим союзникам, так і тимчасовим суперникам, особливо Росії!

Специфіка гібридної війни щодо вибору напрямків полягає в комплексності - в тому, що вона проводиться, за можливістю, в широкому спектрі напрямків. Цей момент в Україні присутній і витримується. Але й тут необхідно звернути увагу, що, наприклад, напрям "народної дипломатії" практично відсутній, хоча видається найбільш ефективним. Очевидно, що за умов, коли основна зброя - пропаганда, то основною зброєю в боротьбі з пропагандою може стати контрпропаганда.

При цьому ефективність контрпропаганди багаторазово зростає за умови виконання "адресності", тобто ретельного сегментування аудиторії. Друга умова підвищення ефективності такої роботи - рівень довіри зростає "до своїх" (тобто шахтарі вірять шахтарям, лікарі - лікарям тощо). Цей сегмент інформаційного ресурсу в Україні практично не задіяний.

Щодо вибору методів гібридної війни підхід зали-

шається тим самим: чим ширший спектр методів, тим успішніше реалізується проект для досягнення мети - зростає імовірність успіху для суб'єкта. Але це - у загальному випадку. У конкретному випадку української гібридної війни можна констатувати, що олігархам вигідно штучно звужувати спектр, тобто показувати й акцентувати увагу на тій його частині, яка вигідно презентує саме позицію, яку займає саме даний олігархічний клан. У цілому ж слід зауважити, що домінує метод - далеко не науковий, більше того, антинауковий - "ідеологізований", тому що присутнє ідеологічне корпоративне олігархічне замовлення. Яскравим підтвердженням цього є хоча б оцінка зазначеного конфлікту, яка зводиться, з одного боку, виключно до громадянського конфлікту всередині країни (громадянської війни), з іншого - виключно до зовнішньої інтервенції. Цілком очевидно, що насправді присутні обидві складові. Однак така "однобокість" в оцінці пов'язана з "різними векторами" інтересів олігархічних кланів, що вступили у боротьбу, а, як наслідок - різне висвітлення подій у підконтрольних олігархам ЗМІ.

Засоби гібридної війни визначаються в кожному конкретному виді складової війни у відповідності до специфіки. Успішність, ефективність і результативність всієї гібридної війни в цілому також багато в чому залежить від того, наскільки задіяні всі можливі засоби. Навіть на перший погляд Україна недооцінює сам принцип "використання всіх засобів у повному обсязі". Однак, це теж продиктовано олігархічною корпоративною установкою - використовується все те, що вигідно конкретному олігарху, в конкретній ситуації, навіть, якщо це входить у протиріччя з інтересами більшості населення, тобто з демократичною складовою системи.

Отже, основний момент, на який варто окремо звернути увагу: народ зі своїм патріотичним піднесенням використовується як засіб у досягненні олігархічних цілей. Народом уміло маніпулюють, направляючи його енергію (наприклад патріотичного піднесення на південному сході; або прагнення соціальної справедливості - на Майданах), у вигідне для олігархів русло. Цій меті служить відповідна олігархічна система інститутів, що включає силові державні структури, олігархічні ЗМІ, залежні політичні партії, підконтрольні профспілки тощо.

Особливим достатком й різноманітністю характеризуються прийоми гібридної війни. Цей атрибут тактики в контексті гібридної війни повинен бути нестандартним. У цьому випадку багаторазово підвищується його ефективність. Так, у цілому, можна погодитись з С. Дацюком, який пропонує абсолютно нестандартний (інноваційний) підхід у вирішенні конфлікту Україна-Росія [4]. При цьому варто звернути особливу увагу на те, що більшість експертів сходяться на думці, що Україна за своїм ресурсним потенціалом не здатна виграти війну проти Росії самостійно. Проте, скориставшись нестандартними прийомами, можна зрівняти шанси. У зв'язку з цим хотілося б звернути увагу на те, що українською стороною практично не використовується потенціал української діаспори в Росії.

Висновки

З усього вище викладеного випливає кілька узагальнюючих висновків.

У гібридній війні необхідно дуже чітко виявити справжні, а не декларативні, стратегічні цілі всіх учасників. Вибираючи тактичних союзників, необхідно чітко уявляти собі не тільки тактичні, а й стратегічні наслідки.

Чим частіше відбувається оцінка швидкозмінної ситуації, верифікація стратегічних цілей і проміжних прогнозованих індикаторів, чим частіше вносяться відповідні корективи в тактику, тим вище імовірність успіху в стратегії гібридної війни. Характерною ознакою є кардинальна зміна технологічної моделі процесів на різних етапах гібридної війни. Так, аналіз моделі процесів на першому етапі конфлікту на Донбасі дозволяв характеризувати дії як "терористичну діяльність". За два місяці ситуація кардинально змінилася, а Україна продовжує "жити у форматі АТО".

Особливий інтерес являє собою зв'язок наших олігархічних кланів із зовнішніми геополітичними гравцями, представниками транснаціональних компаній, які, по суті, є олігархічними структурами вищого, глобального порядку. У цьому випадку навіть конфлікт Росія-США переходить в іншу площину, тож при такому підході навіть такі держави-гіганти стають засобом в досягненні глобальних олігархічних результатів.

У всіх структурних елементах гібридної війни присутня олігархічна складова: весь хід і характер процесу гібридної війни задається інтересом названої соціальної групи. Олігархи відіграють провідну системну роль у формуванні гібридної війни як відповідного специфічного процесу. Це - об'єктивний бік.

Однак необхідно звернути увагу і на суб'єктивний бік гібридної війни, а саме, на момент сприйняття цього явища на рівні суспільної свідомості. При цьому слід зауважити, що багато в чому образ гібридної війни сформований саме олігархічними ЗМІ. Характерно, що в більшості випадків акцент робився на "новизні" явища гібридної війни: постійно підкреслюється, що Україна до такої новизни не готова, новизна отожднюється з підступністю суперника тощо. Насправді при найближчому розгляді виявляється, що зазначена "новизна" відносна. В. Дьяченко досить переконливо доводить, що при найближчому розгляді кожен елемент гібридної війни в Україні, чи то засіб, прийом, метод або форма, - мають гідний аналог в історії [5]. Новою, за фактом, є лише конкретна їхня комбінація! Більше того, нескладно помітити, що вказана "новизна" є ідеологічно замовленою. Зокрема, новизна великою мірою є проявом нових акцентів і нової "дослідницької позиції" в розгляді явища. Так, якщо раніше окремо розглядалися дипломатія і безпосередні військові дії, то зараз пропонується розглядати ці сфери в якості елементів одного процесу гібридної війни, різних його стадій.

Але й тут можна простежити олігархічну складову. Саме на "новизну" можна списати невдачі й промахи у

веденні гібридної війни, заховати справжні цілі, пояснити відсутність рішучих заходів і дій, які потенційно могли б порушити модель, вигідну олігархам.

У процесі гібридної війни олігархи зацікавлені в ексклюзивному доступі до інформації, а тому від початку створюють закриті інформаційні системи. Іншими словами, особливість в суб'єктивному сприйнятті гібридної війни, її "новизна", є ідеологічним обґрунтуванням необхідності саме такої війни. Це - корпоративне замовлення на маніпуляцію суспільною свідомістю з боку олігархічної соціальної групи.

Основний об'єктивний момент: гібридна війна, яка відбувається в Україні, має глибоко антинародну, тобто антисоціальну сутність, тому що її цілі й завдання відповідають інтересам нечисельної соціальної групи олігархів (і обслуговуючих її бюрократів), що перебуває в системній суперечності з інтересами переважної більшості, яку складають інші соціальні групи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жюлиа Д. Война. Философский словарь / Д. Жюлиа ; [пер. с франц.]. - М. : Междунар. отношения, 2000. - 554 с.
2. Война // Философская Энциклопедия. В 5-ти тт. [Электронный ресурс] / [под ред. В. Ф. Константинова]. - М. : Советская энциклопедия, 1960-1970 гг. - Режим доступа : <http://terme.ru/dictionary/1019130/word/voina>.
3. Ленин В. И. Полное собрание сочинений / В. И. Ленин. - 5 изд. - М. : Изд-во полит. лит-ры, 1969. - Т. 26. - С. 135-136.
4. Дацюк С. Стратегия победы Украины в войне с Россией [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://hvylyia.net/analytics/geopolitics/strategiya-pobedyi-ukrainyi-v-voynе-s-rossiye.html>.
5. Дьяченко В. "Гибридная война" как следствие склероза [Электронный ресурс] / В. Дьяченко. - Режим доступа : <http://www.from-ua.com/articles/324689-gibridnaya-voina-kak-sledstvie-skleroza.html>.
6. Гибридная война [Электронный ресурс]. - Режим доступа : http://ru.wikipedia.org/wiki/Гибридная_война.
7. Ассиметричная война [Электронный ресурс]. - Режим доступа : https://ru.wikipedia.org/wiki/Ассиметричная_война.
8. Глазунов В. В. Олигархические трансформации : [монография] / В. В. Глазунов. - Запорожье : КПУ, 2011. - 363 с.
9. Матвиенко Н. В зоне АТО идет клановая борьба [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://inpress.ua/ru/politics/38168-nina-matvienko-v-zone-ato-idet-klanovaya-borba-video>.
10. Коломойский признался в тройном гражданстве [Электронный ресурс]. - Режим доступа : http://gazeta.ua/ru/articles/politics/_kolomojskij-priznalsya-v-trojnom-grazhdanstve/584512.

Глазунов Владимир,

*доктор философских наук, профессор кафедры социальной философии и управления
Запорожского национального университета*

ГИБРИДНАЯ ВОЙНА В УКРАИНЕ: ОЛИГАРХИЧЕСКИЙ ДИСКУРС

Статья посвящена рассмотрению феномена гибридной войны. На основании того, что военные действия представляют собой определенный процесс, автор предлагает анализировать явление с позиций технологического подхода. Изучение феномена происходит не в рамках традиционной "демократической парадигмы", а с точки зрения того, что в современной Украине сформировалась олигархоцентрическая модель социально-политического устройства. Рассматриваются цели, задачи, принципы, направления, формы, методы и приемы ведения гибридной войны. Определяется общее и особенное в феноменах традиционной и гибридной войн. Акцентируется внимание на комплексном характере явления, его многоуровневой структуре. Показано, что участники процесса на различных уровнях выполняют различную роль, что и фиксируется экспертами, анализирующими ситуацию с различных идеологических позиций.

Ключевые слова: гибридная война; технология; олигархия; информационный ресурс.

Glazunov Vladimir,

*Doctor of philosophical sciences, professor of social philosophy and management department
of Zaporizhzhya National University*

HYBRID WAR IN UKRAINE: OLIGARCHIC DISCOURSE

This article is devoted to the phenomenon of hybrid war. Based on the fact that the military actions can be represented as the particular process, it is proposed to analyze the phenomenon on the technological approach. In addition, the study of the phenomenon does not occur within the traditional "democratic paradigm", and based on the assertion that in modern Ukraine the model of social and political order with an oligarchs in the center was formed. All state institutions and segments of civil society are in a tough financial and economic dependence from the social group of oligarchs.

The goals, objectives, principles, directions, forms, methods and techniques of conducting hybrid warfare are discussed. The general and the particular to the phenomena of the conventional war and the hybrid war is determined. Focuses on the complex nature of the phenomenon, its layered structure. In this connection, emphasizes the fact that the main actors of the war at different levels perform different roles, which is fixed by experts who analyze the situation. In particular, Ukraine can be considered as the subject of a hybrid war at the regional level, but it also becomes the purpose and the object as to the subjects of higher geopolitical level.

In general, the phenomenon of hybrid war characterized by a lack of principles in building of the technological process. In the specific case of Ukraine, the lack of clear principles in the organization of the process dictated by economic interests of oligarchic clans that joined the struggle for the redistribution model in securing ownership of tools and means of production. Other elements of the process of the hybrid war are serve the implementation of the corporate interests of the oligarchs.

In addition, the Ukrainian oligarchic structures are the link, the conductor for the interests of oligarchic structures of higher global level. The main tool in this struggle is the information - the main resource of the era, on which the oligarchs try to win a monopoly. Thus, we can talk about the oligarchic discourse of the hybrid war in Ukraine, as invariably present oligarchic component in all its elements.

Keywords: *hybrid warfare; technology; oligarchy; information resource.*

REFERENCES

1. Julia D. (2000), War. Philosophical Dictionary, External Affairs, Moscow, 554 p. (rus).
2. War, in Konstantinov V. F. (Ed.), *Philosophical Encyclopedia, in 5 v., Soviet Encyclopedia (1960-1970)*, available at: dictionary/1019130/word/voina (rus).
3. Lenin V. I. (1969), *Works*, Moscow, Vol. 26, pp. 135-136 (rus).
4. Datsyuk S. Strategy of Ukrainian victory in the war with Russia, available at: <http://hvylyia.net/analytics/geopolitics/strategiya-pobedyi-ukrainyi-v-voyne-s-rossiey.html> (rus).
5. Dyachenko V. Hybrid war as a consequence sclerosis, available at: <http://www.from-ua.com/articles/324689-gibridnaya-voina-kak-sledstvie-skleroza.html> (rus).
6. Hybrid War, available at: http://ru.wikipedia.org/wiki/Гибридная_война (rus).
7. Asymmetric War, available at: https://ru.wikipedia.org/wiki/Ассиметричная_война (rus).
8. Glazunov V. V. (2011), Oligarchic transformations, KPU, Zaporizhzhya, 363 p. (rus).
9. Matviyenko N. It is a clan fight in the area of the ATO, available at: <http://inpress.ua/ru/politics/38168-nina-matvienko-v-zone-ato-idet-klanovaya-borba-video> (rus).
10. Kolomoisky admitted in the triple citizenship, available at: http://gazeta.ua/ru/articles/politics/_kolomojskij-priznalsya-v-trojnomy-grazhdanstve/584512 (rus).

© Глазунов Владимир

Надійшла до редакції 06.02.2015